

СУБ'ЄКТИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглянуто суб'єкти фінансового планування, визначені користувачі фінансової планової інформації та здійснено аналіз інформаційного забезпечення фінансового планування на підприємстві

Постановка проблеми. Ефективне функціонування суб'єкта господарювання можливе лише за умови чітко організованого механізму, який впливає на всіх учасників господарської діяльності з метою раціонального використання ресурсів підприємства і досягнення його відповідних цілей. Таким механізмом є планування. Саме планування процесу господарювання підприємств забезпечує часову й функціональну координацію окремих заходів діяльності, узгодження дій працівників щодо досягнення поставлених цілей господарюючого суб'єкта.

Одним із важливих елементів планування господарської діяльності є фінансове планування за допомогою якого, на основі аналізу наявних ресурсів та визначення резервів й прогнозів розвитку, визначаються джерела та напрями фінансування процесу господарювання підприємства, обирається найбільш ефективний шлях щодо досягнення стратегічних цілей підприємства. Водночас, постає питання щодо того кому ж потрібний фінансовий план, на кого орієнтована система прийняття планових рішень та розроблена система планових показників? Потреба у відповіді на це питання обумовила дане наукове дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні в науковій економічній літературі вивченню фінансового планування присвячені дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: Абрмс Ф., Ансофф І., Бабур Л.Г., Бандурка О.М., Бланк І.А., Брейлі Р., Бриль А.Р., Василик О.Д., Видяпина В.А., Гриню Н.А., Гуляева Н.М.,

Докієнко Л.М., Ковалев В.В., Коробов М.Я., Лігоненко Л.О., Лігоненко П.А., Майерс С., Мних М.В., Павлова Л.Н., Поддєрьогіна А. М., Савчук В.П., Сердюк В.Р., Ситник Г.В., Стасюк Г.А., Тарасюк Г.М., Ушакова Н.М., Швайка Л.А., Шелудько В.М. Незважаючи на виокремлення ними в цілому суб'єктів планування на підприємстві, відзначимо, що невирішеними питаннями є обґрунтування суб'єктів щодо побудови системи фінансового планування на підприємстві.

Мета дослідження полягає у визначенні та здійсненні класифікації основних суб'єктів фінансового планування підприємств України, що можуть забезпечити ефективну діяльність підприємства в сучасних трансформаційних умовах господарювання.

Викладення основного матеріалу дослідження. Суб'єктами фінансового планування управління підприємством як управляючої підсистеми є певне коло осіб, що реалізують його завдання. Відповідно до економічного словника під суб'єктом розуміють суб'єкт первинного фінансового моніторингу – юридична особа, філія, інший відокремлений структурний підрозділ, фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності [1]. Суб'єкти планування – органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також фізичні та юридичні особи [3].

Сучасна практика дає можливість виокремити наступні групи суб'єктів фінансового планування господарюючих систем (рис. 1).

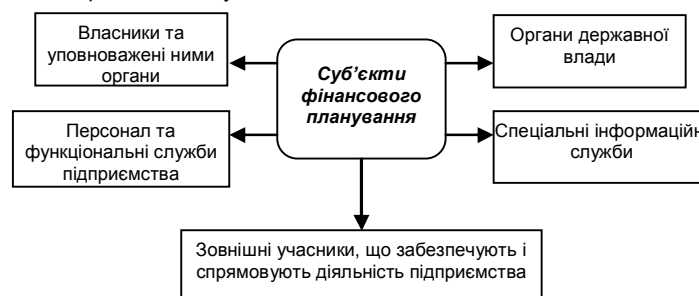

Рис. 1. Характеристика суб'єктів фінансового планування

Очевидно, що найпершими суб'єктами фінансового планування є органи управління господарюючою системою у складі їх власників, керівників, а також зацікавлених осіб для забезпечення ефективної господарської діяльності, рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин. Фінансове планування на рівні підприємства вносить прямий вклад у формування прибуткової моделі господарської діяльності, а також дозволяє оцінити рівень її конкурентоспроможності.

Суб'єкти фінансового планування можуть приймати оптимальні управлінські рішення тільки за наявності достовірного та повного інформаційного забезпечення. Інформаційне забезпечення займає особливе місце в системі фінансового управління підприємством. Неможливість системи управління в умовах сьогодення своєчасно надавати реальну інформацію про фінансово-господарський стан негативно впливає на економічне середовище підприємства.

Інформація дуже різноманітна і поділяється за видами людської діяльності в якій використовується на: наукову, технічну, виробничу, управлінську, економічну, соціальну, правову і т.д. Кожен з видів інформації має свою технологію обробки, смислове навантаження, цінність, форми представлення і відображення на

матеріальних носіях, вимоги до точності, достовірності, оперативності відображення фактів, явищ, процесів [4; 5; 6; 7].

Одержання інформації, необхідної для успішного функціонування підприємства у сфері фінансового планування та управління, передбачає виконання наступних процедур: обробка; приведення у форму зручну для подальшого використання; передача користувачам цієї інформації.

Користувач інформації в системі (далі – користувач) – фізична або юридична особа, яка в установленому законодавством порядку отримала право доступу до інформації в системі [2]. Користувачі інформаційних ресурсів фінансового планування безпосередньо є й суб'єктами фінансового планування.

Загальноприйняття є розмежування користувачів інформаційних ресурсів фінансового планування на зовнішніх та внутрішніх (рис. 2), які мають різні інтереси та інформаційні потреби.

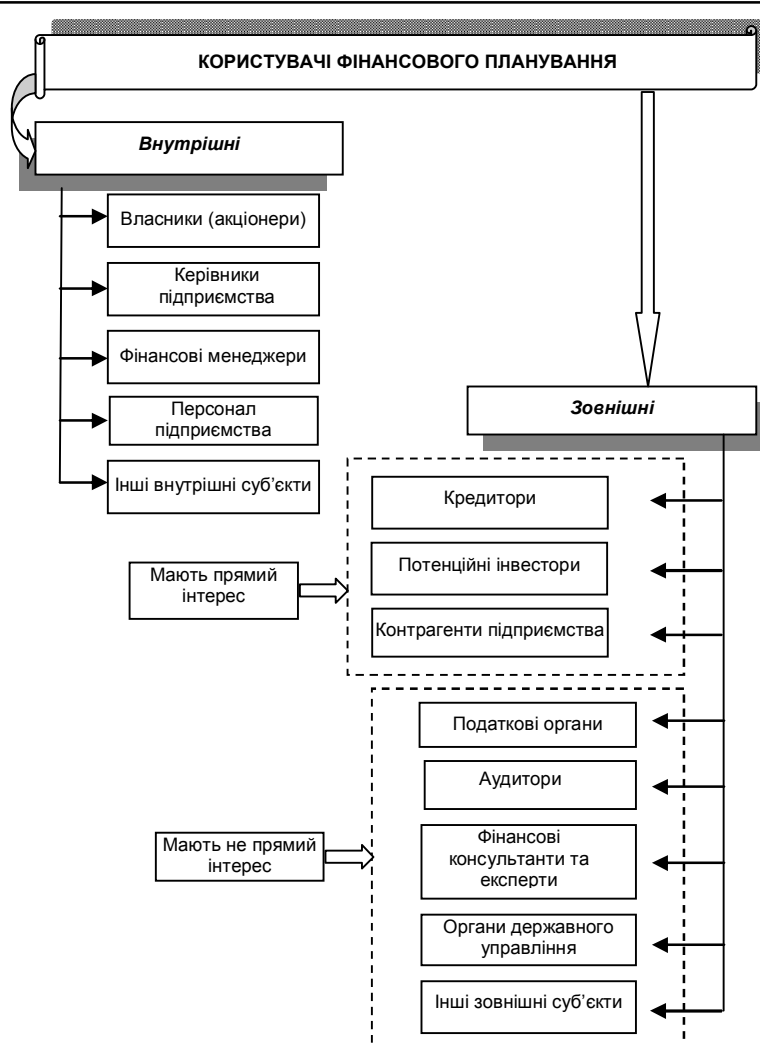

Рис. 2. Характеристика користувачів фінансового планування

Внутрішні користувачі фінансового планування несуть поточну економічну відповідальність за результати діяльності та своєчасне виконання своїх зобов'язань перед постачальниками, споживачами, державою, банками. Адже за своїми зобов'язаннями підприємство відповідає власним майном і доходами. Водночас, вони зацікавлені плановою інформацією, яка характеризує перспективи розвитку підприємства за видами господарської діяльності, його майбутні цілі, шляхи та методи досягнення цих цілей.

Зовнішні користувачі зацікавлені в інформації, що в загальному характеризує основні напрями розвитку господарюючої структури.

Серед внутрішніх користувачів даних фінансового планування є:

1) власник – суб'єкт власності, фізична або юридична особа, яка володіє правом власності, яка виступає в ролі власника, розподільника, користувача об'єкта власності [1]. Саме власники приймають управлінські рішення, беруть активну участь у розробці фінансових планів та виконують розроблені плани для реалізації поставлених цілей;

2) акціонер – власник акцій; член акціонерного товариства;

3) керівник – той, хто керує, очолює [1]. Йому потрібна інформація для розробки стратегії і тактики ведення бізнесу, визначення головних напрямів розвитку підприємства, його сильні та слабкі сторони, ефективно здійснювати процес управління господарською системою;

4) менеджер – людина, яка відповідає за координацію і контроль над організацією праці. Управляючий, фахівець з управління виробництвом і обігом товарів, що працює за наймом; менеджери організують роботу на підприємстві,

керують виробничою діяльністю груп співробітників; менеджер є посадовою особою підприємства, на якому він працює і входить до середнього та вищого керівного складу фірм; на відміну від членів спостережних і контрольних органів, менеджери наділяються виконавчою владою [1];

5) персонал – особовий склад, колектив працівників підприємства. Група робітників підприємства, які працюють в одному відділі, на одній ділянці роботи або виконують ті самі функції, мають той самий фах [1]. Персонал підприємства зацікавлений в інформації для оцінки рівня стабільності та прибутковості підприємства, здатності забезпечити їм належний рівень оплати праці та видатки на соціальні потреби.

Отже, зацікавленими користувачами є власники-акціонери, засновники, для яких важливо знати рівень ефективності ресурсів, своїх вкладень, визначити розмір дивідендів і перспективи подальшого розвитку підприємства.

В свою чергу, зовнішніх користувачів фінансового планування можна розділити на дві великі групи:

1. Особи й організації, що мають безпосередній фінансовий інтерес – кредитори, потенційні інвестори, контрагенти підприємства:

а) податкові органи – слідкують за виконанням плану надходження коштів до бюджету [1];

б) кредитори – учасники кредитних відносин, що надають в позичку гроші або товари на певний строк й на певних умовах і мають право на цій основі вимагати від дебітора повернення кредиту або виконання інших зобов'язань; кредитором може бути держава, банк, підприємство або фізична особа. Кредитори повинні бути впевненими у поверненні їм боргу [1];

в) інвестори – фізичні або юридичні особи (підприємств або комерційна організація, державний або

муниципальний орган), що здійснили довгострокове вкладення коштів у яку-небудь справу з метою одержання прибутку, іншої комерційної вигоди, зміцнення свого положення на ринку або керуючись некомерційними цілями (наприклад, екологічними) [1]. Потенційні інвестори, які мають прийняти або відкинути рішення про вкладення своїх коштів у підприємство;

г) контрагенти – особи чи установи, що беруть на себе певні зобов'язання за договором [1].

2. Користувачі, що мають непрямої (опосередкований) фінансовий інтерес – аудиторські і консалтингові фірми, органи державного управління, фінансові консультанти та експерти, різні фінансові інститути (біржі, асоціації і т.д.), інші зовнішні користувачі (законодавчі органи й органи статистики, преса й інформаційні агентства):

а) аудитор – фінансовий інспектор, контролер. Кваліфікований фахівець з перевірки бухгалтерських балансів юридичних осіб (підприємств, банків, акціонерних компаній) [1]. Аудиторам потрібно визначити достовірність фінансової звітності господарюючих систем;

б) консультант – фахівець, який надає консультаційні послуги [1];

в) експерт – фахівець у певній галузі, який залучається до дослідження, консультування, вироблення суджень, висновків, пропозицій, проведення експертизи [1].

Усі ці користувачі фінансового планування потребують інформації щодо фінансового стану підприємства в короткостроковій чи довгостроковій перспективі. Але, у переважній більшості випадків, це буде інформація про функціонування даного підприємства в майбутньому, а тому для всіх цих осіб найбільший інтерес представляє майбутній (плановий) фінансовий стан підприємства. Це пояснює надзвичайну важливість задачі визначення прогностичного фінансового стану підприємства й актуальність питань, пов'язаних з розробкою нових і поліпшенням існуючих методів такого прогнозування.

Саме тому, інформаційне забезпечення є першочерговим завданням у будь-якому аналітичному дослідженні і важливим інструментом для підготовки та

прийняття ефективних управлінських рішень. Фінансове планування проводиться з використанням системи економічних даних, дослідження яких породжує економічну інформацію, що використовується в управлінні.

Іншими словами, прийняття управлінських рішень пов'язане з постійним опрацюванням інформації, а сам процес управління має інформаційний характер. На кожній зі стадій управління використовується конкретна вхідна інформація й одночасно формується вихідна інформація, яка є вхідною на інших стадіях управління.

Вхідна інформація – це інформація, що надходить на підприємства чи в його структурний підрозділ ззовні і використовується як первинна інформація для реалізації економічних і управлінських функцій і задач управління. Склад такої інформації визначається якістю проведеної аналітичної роботи, технічними можливостями, розв'язуваними за її допомогою завдань та її користувачами. Вхідна інформація найчастіше буває директивною, довідковою, нормативно-правовою.

Вихідна інформація – це інформація, що надходить з однієї системи управління в іншу. Та сама інформація може бути вхідною для одного структурного підрозділу як її споживача, так і вихідною – для підрозділу, що її виробляє. При цьому форма представлення економічної інформації може бути: алфавітно-цифрова (текстова) – у виді сукупностей алфавітних, цифрових і спеціальних символів і графічна – у виді графіків, схем, малюнків; а фізичним носієм інформації – папір, магнітний диск, зображення на екрані дисплея.

Щоб належним чином функціонувати в умовах фінансового планування, необхідно одержувати адекватну інформацію до і після прийняття рішень. Існує безліч причин, у силу яких інформація повинна збиратися при розробці, реалізації і перегляді фінансового плану суб'єкта господарювання або його підрозділів.

За джерелами надходження інформацію щодо фінансового планування, поділяють на внутрішню та зовнішню (рис. 3).

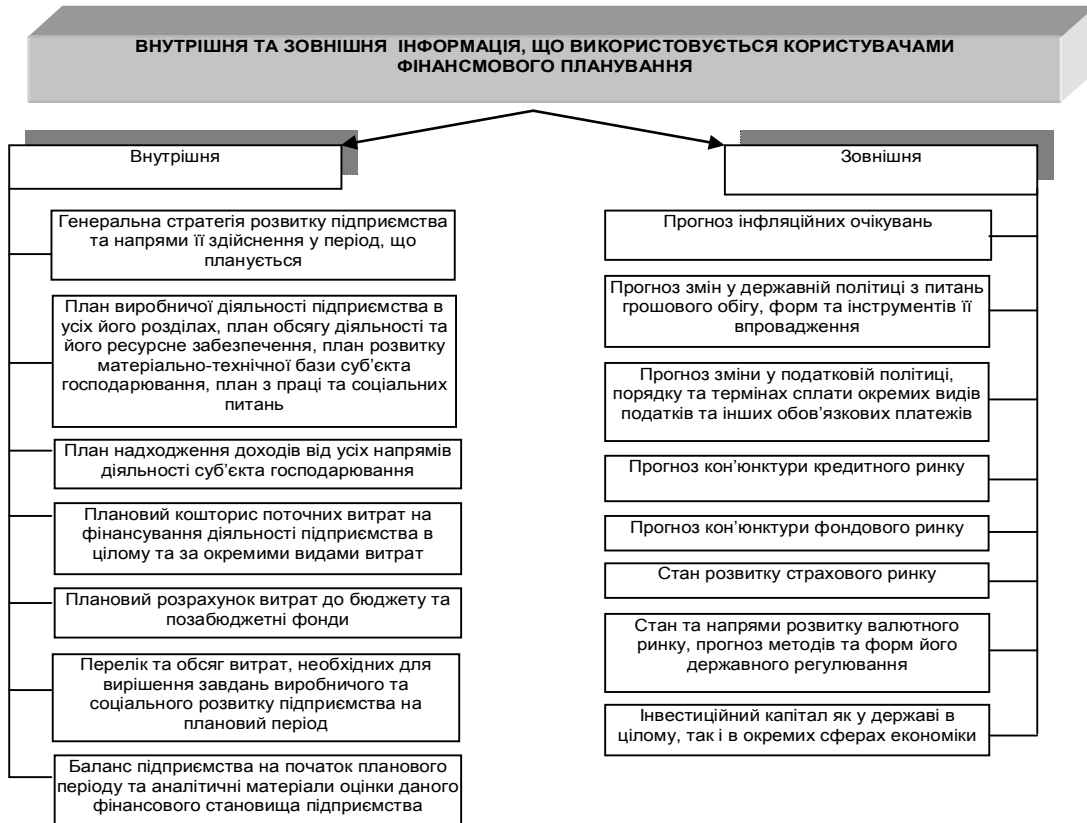

Рис. 3. Елементи внутрішньої та зовнішньої інформації, що використовується користувачами фінансових планів

Внутрішня інформація характеризує діяльність самого об'єкта стосовно предмета його дослідження. Зовнішня інформація має відношення до предмета дослідження, але виникає за межами об'єкта аналізу.

При наявності повної інформації, фінансовий плани розробляється, виходячи з того, що знання про зміст плану є повними, надійними і визначальними.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного дослідження ми прийшли до такого висновку:

1. Основними суб'єктами щодо фінансового планування є органи управління підприємством у складі його власників, керівників, а також зацікавлених осіб що забезпечують ефективну господарську діяльність.

2. Користувачів інформаційних ресурсів фінансового планування розмежовують на зовнішніх та внутрішніх, що мають різні інтереси та інформаційні потреби.

3. Інформаційне забезпечення фінансового планування поділяється на внутрішню та зовнішню складові. Із внутрішньої інформації, можна виокремити інформацію в місці її утворення, на об'єкті обробки даних, на об'єкті їхнього аналізу, у підрозділі підприємства, що приймає рішення. Цей розподіл пов'язаний з рівнем у системі управління. В свою чергу, із зовнішньої інформації залежно від місця її знаходження виділяють інформацію в статистичних, фінансових органах, у податковій інспекції тощо.

Подальші дослідження автора будуть направлені на визначення основних повноважень та обов'язків суб'єктів фінансового планування підприємств України в тому числі на прикладах суб'єктів господарювання харчової промисловості Житомирської області.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., доповн. та СВ) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2007. – С. 1736. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovnuk.net>.
2. Закон України "Про захист інформації в автоматизованих системах" від 31.05.2005, N 2594-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Закон України "Про планування і забудову території", від 20.04.2000 р. N 1699-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с. Англ. / Под науч. ред. О.И. Шкаратова. – М.: ГУ ВШЭ, 2000.
5. Мунтян В.І. Основи теорії інформаційної моделі економіки. – К.: КВТУ, 2000. – С. 368.
6. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: В Т.1: Економіка знань – модернізаційний проект України / За ред. акад. НАН України В.М.Гейця, акад. НАН України В.П.Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є.Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – С. 544.
7. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ. М.В.Арапова, Н.В.Мальхинов / Под ред. Е.Л.Вартановой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – С. 400.

ОВЕРЧУК Алла Василівна – викладач кафедри економіки Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- фінансове планування;
- економіка підприємства